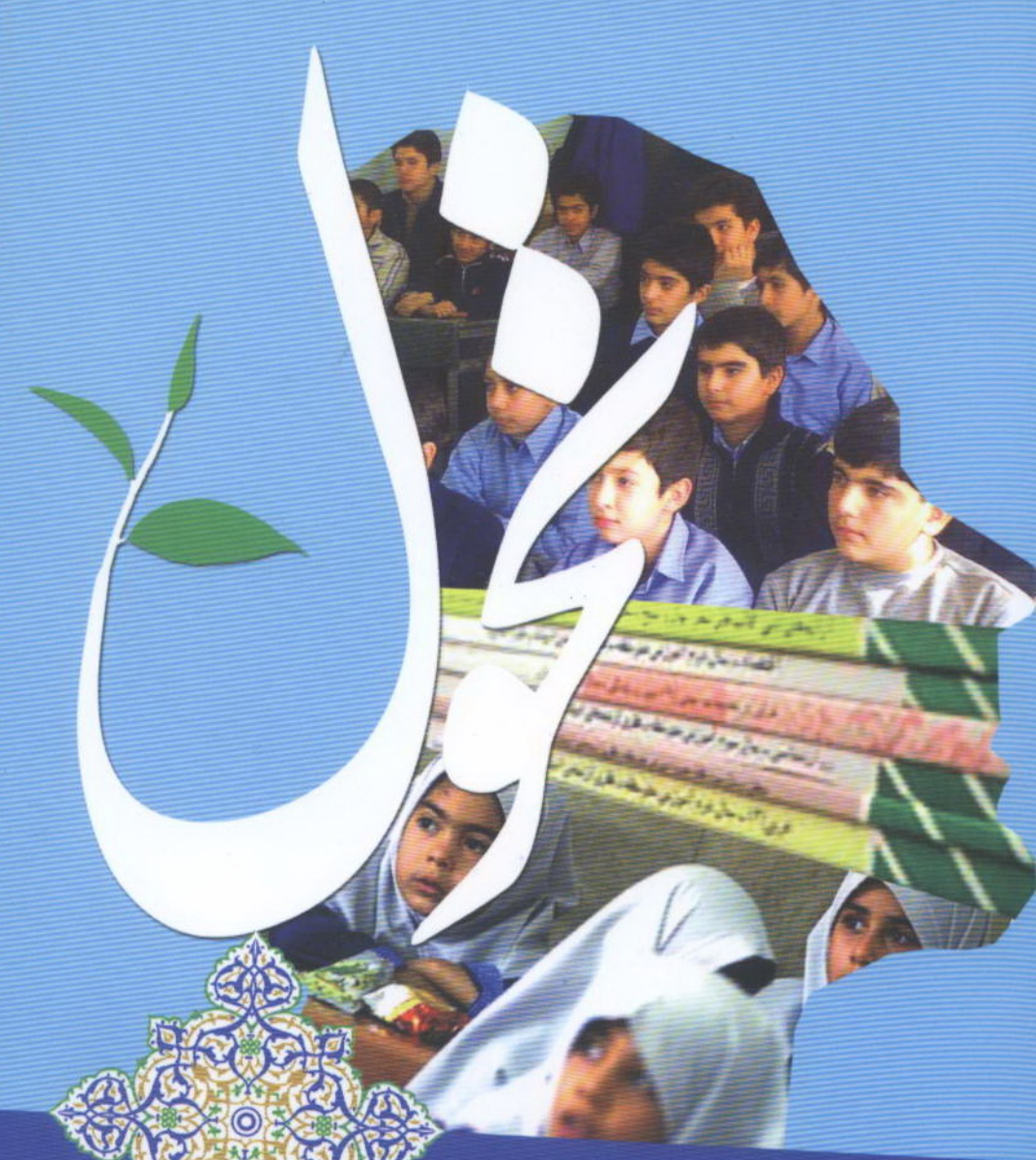

مبانی فلسفی

تحول در نظام آموزش و پرورش ایران

مجموعه چکیده مقالات چهارمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران

مبانی فلسفی

تحول در نظام آموزش و پرورش ایران

مجموعه چکیده مقالات چهارمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران

دانشگاه فردوسی مشهد

۱ و ۲ خرداد ۱۳۹۲

تحلیل تطبیقی اندیشه‌های اپل و برنشتاین درباره نسبت تغییر ساختار اجتماعی و تغییر برنامه‌های درسی ۱۶۱
پروین بازقندی و یحیی قائدی ۱۶۱
رویکرد ساختارگرایی و پساختارگرایی در مواجهه با فرهنگ و نسبت آن با تعلیم و تربیت ۱۶۴
محمدحسن ابراهیمی‌دهشیری؛ محمدرضا آهنچیان؛ ابوالفضل غفاری و جهانگیر مسعودی ۱۶۴
نقش فناوری اطلاعات در تحول هدف‌های آموزشی بر مبنای نگرش نظریه‌پردازان انتقادی ۱۶۶
نصیبه تاری؛ سعید ضرغامی و اکبر صالحی ۱۶۶
پدیدارشناسی تغییر در نظام تعلیم و تربیت بر اساس نگرش مایکل فولن ۱۷۰
محسن بهلولی فسخودی و سعید ضرغامی ۱۷۰
تجربه زیباشناختی؛ شیوه‌ای جدید در فرایند تدریس- یادگیری ۱۷۴
مریم انصاری و حسنعلی بختیار نصرآبادی ۱۷۴
نگاهی به نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند یاددهی- یادگیری با تاکید بر رویکرد سازنده‌گرایی ۱۷۷
منصوره سعیدی سیوکی و رضوان حسین‌قلی‌زاده ۱۷۷
بررسی ویژگی‌های یک نظام آموزشی مبتنی بر نظریه دموکراسی تفاهمی ۱۸۳
میترا تیموری و حجت صفارحیدری ۱۸۳
نگاهی به آموزش شهروندی اسلامی با تاکید بر نهج‌البلاغه ۱۸۷
صاحبه سالار و حجت صفارحیدری ۱۸۷
پارادوکس اقتدار و آزادی در تعلیم و تربیت: نظریه‌ها و رویکردها ۱۹۲
علی شیروانی‌شیری؛ حسنعلی بختیار نصرآبادی و محمدحسین حیدری ۱۹۲
امکان هم‌کناریِ تفکر انتقادی و تجربه‌ی دینی در برنامه تربیت دینی ۱۹۸
امین ایزدپناه و بابک شمشیری ۱۹۸
تبیین راهکارهای پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی ۲۰۳
فرامرز بیجنوند و علیرضا محمودنیا ۲۰۳
فلسفه تربیتی آموزش از دور ۲۰۹
رضوان نظری؛ امیر پوراحمدعلی و علی‌اکبر شیخی‌فینی ۲۰۹
بررسی جایگاه تربیت شهروند جهانی در تحول نظام آموزش و پرورش ۲۱۳
احمد نبی‌زاده بابکی و اسداله زنگویی ۲۱۳
بسترهای تحول فهم معلم از تعاملات آموزشگاهی: از هرمنوتیک فلسفی گادامر تا پدیدارشناسی تأویلی ریکور ۲۱۷
ابراهیم سپاس‌زاده و سید جلال هاشمی ۲۱۷
بازنمایی‌های خام: نقطه عزیمت آموزش فلسفه (تفکر) به کودکان ۲۲۰
سکینه محبی امین؛ ابوالفضل غفاری و مهدی ربیعی ۲۲۰
بازنگری در نقش معلم و شاگرد بر اساس مبانی انسان‌شناختی نظریه انتقادی پائولو فریره ۲۲۴
زهرا حاجی آخوندی و یحیی قائدی ۲۲۴

محبی امین، سکینه؛ غفاری، ابوالفضل و ربیعی، مهدی (۱۳۹۲). بازنمایی‌های خام: نقطه عزیمت آموزش فلسفه (تفکر) به کودکان. در چکیده مقالات چهارمین همایش ملی انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران: مبانی فلسفی تحول در نظام آموزش و پرورش ایران (صص: ۲۲۰-۲۲۳). مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.

بازنمایی‌های خام: نقطه عزیمت آموزش فلسفه (تفکر) به کودکان

سکینه محبی امین[۱]؛ ابوالفضل غفاری[۲] و مهدی ربیعی[۳]

بازنمایی‌های خام (ساده) کودکان، از تجارب روزانه آنها ساخته می‌شود و بر بعضی از پیش‌انگاره‌های[۴] معرفت‌شناختی[۵] و هستی‌شناختی[۶] مبتنی است. برای مثال پیش‌انگاره‌هایی از ثبات[۷]، استحکام[۸]، پیوستگی[۹] ساختار تئوری خام را واسنیادو از مدل ذهنی گنتنرو استیون (۱۹۸۳) و جانسون- لرد (۱۹۸۳) اقتباس می‌گیرد. او معتقد است که تئوری بر خلاصه‌ای کوچک و پیش‌انگاره‌های مرکزی ثابت یا اعتقادات مبتنی است، اما یک مدل ذهنی، ساختار ناپایدار و قیاسی است. بر طبق نظر واسنیادو، پیش‌انگاره‌هایی که در تئوری‌های خام جاسازی شده‌اند، ضمنی هستند، اما مسلم است که آنها مدل‌های ذهنی را محدود می‌کنند (مازنس[۱۰]، ۲۰۰۳: ۱۶۱). فعالیت تحقیق فلسفی در مدارس، یک رویکرد متفاوت است که از بحث‌های هدف آزاد تشکیل شده است. هسته فعالیت فلسفی با بچه‌ها، بحث‌هایی است که از خلال سوالات کودکان شکل می‌گیرد. معمولاً این سوالات در مواجه با محرک‌هایی مثل داستان، شعر یا تصویر صورت می‌گیرد (هینز، ۲۰۰۸: ۱۲). اخیراً در روانشناسی تحولی، علاقه فزاینده‌ای به تغییر مفهومی و حوزه‌های خاصی از تغییرات به عمل آمده است. تحقیق در ارتباط با دانش حسی[۱۱] یا خام[۱۲] که از مشاهده پدیده‌ها توسط بچه‌ها ساخته می‌شود، موضوع قابل تاملی است. این دانش توسط بچه‌ها شکل می‌گیرد، قبل از اینکه، آن‌ها

---

[۱] - دانشجوی دکتری برنامه درسی دانشگاه فردوسی مشهد دانشگاه فردوسی مشهد aminehmohebi@gmail.com
[۲] - استادیار دانشگاه فردوسی مشهد دانشگاه فردوسی مشهد ghaffari@um.ac.ir
[۳] - دانشجوی دکتری برنامه ریزی توسعه آموزش عالی دانشگاه مازندران mehdivernal7362@gmail.com

4 - presuppositions
5 - epistimological
6 - ontological
7 - Permanence
8 - Solidity
9 - Continuity
10 - Mazens
11 - intuitive
12 - naive

آموزش سیستماتیکی را در رابطه با تئوری‌های علمی دریافت کنند. بسیاری از دیدگاه‌ها، در این زمینه به مباحثه پرداخته‌اند. اول از همه، فرض ساختار دانش خام برای همه به یک اندازه پذیرفته‌شدنی نیست (مازنس، ۲۰۰۴: ۴۰۰). حامیان فلسفه برای کودکان، از غیرتلقینی بودن بحث‌های کلاسی تحت عناوین مختلف نه تنها دفاع می‌کنند، بلکه آن را برای فعالیت‌های فلسفی لازم تلقی می‌کنند. نیزبت[1] از «معلم» در فلسفه برای کودکان به «میانجی‌گر» تعبیر می‌کند و معتقد است که در آموزش تفکر نقش میانجی‌گر این است که «فرآیند تفکر را بگشاید و به شاگردان مجال و فرصت دسترسی به تفکر را بدهد» (قائدی،۱۳۸۳: ۱۶۴). هینز[2] در لابه‌لای فهرستی که از ویژگی‌های معلم در آموزش تفکر فلسفی ارائه می‌دهد، به دو نکته اشاره می‌کند. او می‌گوید: معلم باید مشتاق به بازنگری ارائه شده باشد و به حقایق، آرا و نظریه‌ها به دیدی موقتی بنگرد و در کاوشگری، علایق خود را همیشه مخفی نگه دارد (هینز،۱۳۸۴: ۹۴). کودکان در مباحثات کلاسی، خودشان باید پاسخ سؤالات را به دست آورند و معلم نباید پاسخی از پیش آماده شده را در اختیارشان قرار دهند و نیز آنها باید در این کلاس‌ها به درک این اصل مهم برسند که «هر چند ما همیشه هم عقیده نباشیم، اما می‌توانیم برای این آماده شویم که همدیگر را بهتر بفهمیم و درک کنیم» (کم، ۱۳۸۴). روش این پژوهش توصیفی- تحلیلی است. نتیجه اینکه عمدتاً پاسخ کودکان به سوال‌های مطرح شده و جواب‌های آنان بر اساس تئوری‌های ساده‌ای است که در ذهن آن‌ها وجود دارد. معلم با پخته کردن تئوری خام کودکان در مقام تئوری‌های ساده، سعی در پرورش مهارت‌های فکری آنان دارد. بنابراین، تئوری‌های ساده و نگریستن به آن‌ها، نقطه عطفی در آموزش فلسفه و اجرای برنامه‌های آن در کلاس درس است. در آموزش فلسفه به کودکان آن چه که مهم است توجه به تئوری‌ها و اهمیت آن در شروع کار آموزش است. به عبارت دیگر، معلم یا مربی مهدکودک با نگاه و در نظر گرفتن تئوری‌های ساده کودکان، برنامه‌ریزی دقیق‌تری را می‌تواند، انجام دهد. مربی یا معلم با به چالش کشیدن تئوری‌های ساده کودکان گامی بلند در جهت اصلاح و پرورش آنها می‌تواند، داشته باشد. در واقع، تئوری‌های کودکان و مطالعه آنها، می‌تواند نقطه آغاز برنامه برای مربیان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت باشد. با فراخواندن این تئوری‌ها، کم و کیف روش و ابزار برای حرکت شناسایی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: آموزش فلسفه، کودکان، تئوری‌های خام

---

[1] - Nisbet
[2] - Haynes

منابع

اسکندری، حسین و کیانی، ژاله (۱۳۸۶). تاثیر داستان بر افزایش مهارت فلسفه‌ورزی و پرسش گری دانش‌آموزان. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*، سال دوم، شماره یک.

امی، زهرا (۱۳۸۴). مقایسه سبک‌های لیپمن و برنی فیر در فلسفه برای کودکان. *اندیشه‌های نوین دینی*، شماره ۲، صص: ۷- ۲۳.

جهانی، جعفر (۱۳۸۵). بررسی تأثیرات برنامه‌ی آموزش فلسفه به کودکان در رشد منش‌های اخلاقی دانش‌آموزان. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*، سال دوم، شماره ۷.

فرمهینی فراهانی، محسن و همکاران (۱۳۸۷). تبیین تطبیقی اهداف آموزش فلسفه به کودکان در کشورهای مختلف. *حکمت و فلسفه*، سال چهارم، شماره ۴.

قائدی، یحیی (۱۳۸۳). *آموزش فلسفه به کودکان (بررسی مبانی نظری)*. تهران: نشر دواوین.

کم، فیلیپ (۱۳۸۴). *داستان‌های فکری (۱) کندوکاوی فلسفی برای کودکان*. (احسانه باقری، مترجم). تهران: امیر کبیر.

لیپمن، متیو (۱۳۸۳). گفتگوی سعید ناجی با متیو لیپمن درباره‌ی فلسفه برای کودکان و نوجوانان. *مجله کتاب ماه ادبیات و فلسفه*.

ناجی، سعید (۱۳۸۳ الف). فلسفه برای کودکان و نوجوانان. *مجله حوزه و دانشگاه*، شماره ۴۰، صص: ۹۳- ۱۱۸.

هینز، جوانا (۱۳۸۴). *بچه‌های فیلسوف*. (رضا علی نوروزی، عبدالرسول جمشیدیان و مهرناز مهرابی کوشکی، مترجمان). قم: سماء قلم.

Fisher, R. (2007). Dialogic teaching: developing thinking and metacognition through philosophical discussion. *Early Child Development and Care* .177 (6 & 7), pp. 615-631.

Glina, M. (2004). Democracy as Morality Using Philosophical Dialogue to Cultivate Safe Learning Communities. *Analytic Teaching And Philosophical praxis*, Vol. 29 No.1.

Haynes, J. (2008). Children as philosophers learning through enquiry and dialogue in the primary classroom. Available in *www.questia.com/PM.qst?a=o&d=102946335*

Mazens, k. & Lautrey, J. (2004). Is children's naive knowledge consistent a comparison of the concepts of sound and heat. *Learning and Instruction*, 14, 399–423.

Mazens, K. & Lautrey, J. (2003). Conceptual change in physics: children's naive representations of sound. *Cognitive Development*,18, 159–176.

Segal, J. W., Chipman, S. F. & Glase, R. (1985).*Thinking and Learning Skills: Relating instruction to research.*Vol1. LAWRENCE ERLBAUM ASSOCIATES, PUBLISHERS Hillsdale, New Jersey London.

Sharp, A. M. (2006). Interview with an Margaret Sharp by Saeed Naji. Retrieved March 2007 from *http://www.p4c.ir/Index/Ever/Intreview/Ann%20Sharp-inter.html*.

Strevens, M. (1999). The Essentialist aspect of naive Theories. *Cognition*, 74.149-175.

Vansieleghem, N. (2005). Philosophy for children as the wind of thinking. *Journal of Philosophy of Education*, 39(1).

Yan, C. (2005). Developing a kindergarten curriculum based on children's Naive theory. *International Journal of early years education*. 13(2). PP: 145-156.